णाग्राणि रेखायामास्तीर्य यथावनिक्तम्[1] यत्र-यत्रावनेजनं यस्य-यस्य दत्तं तत्र-तत्र पिण्डान्ददाति · असावित्यस्य स्थानेऽमुकसगोत्रामुकशर्मन्निति[2] ।

ये च त्वामन्विति चैके ॥ १२ ॥ एके एतत्ते ये च त्वामनु इत्येवं पिण्डदानमन्त्रशेषं कुर्वन्ति[3] । यदि द्विपितृकः स्यादेकैकस्मिन्पिण्डे द्वौ-द्वावुपलक्षयेदिति विशेषः · शौनकः नामान्यविद्वान्पितः पितामह प्रपितामहेति · व्याघ्रपात् गोत्राज्ञाने काश्यप इति · ततश्च काश्यपगोत्र पितः पृथिवीसत् अवनेनिक्ष्व पितामहान्तरिक्षसत् प्रपितामह दिविसदिति प्रयोज्यम् ।

अत्र पितर इत्युक्त्वोदङ्मुखस्त (२.३१) ऽआ तमनात् ॥ १३ ॥ पिण्डसंमुखः संहितास्वरेण पठित्वाप्रदक्षिणं पर्यावृत्य उदङ्मुखो भूत्वा श्वासधारणं कृत्वा उपविशेत् ग्लानिपर्यन्तम् · न चोदङ्मुखावस्थापनमात्रेण ग्लानिः सम्भवति अतः शाखान्तरोक्तं श्वासधारणमर्थात्कार्यम् · विष्णुः यथाशक्ति प्राणनिरोधं कृत्वासीतेति ।

आवृत्यामीमदन्तेति (२.३१) जपति ॥ १४ ॥ प्रदक्षिणं प्रत्यावृत्य पिण्डसंमुखो भूत्वा ।

अवनेज्य पूर्ववन्नीविं विस्रꣳस्य नमो व इत्यञ्जलिं (२.३२) करोति ॥ १५ ॥[4] षड्भिर्मन्त्रैः षडञ्जलीन् । नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरः पितरो नमो व इति षष्ठो मन्त्रः · गृह्याणां पत्नीनां वा पिण्डानां वावेक्षणं कुर्वता गृह्यान्नः पितर इति जपश्च महापितृयज्ञवदत्रापि कार्यः समानश्रवणात् ।

एतद्व इत्युपास्यति (२.३२) सूत्राणि प्रतिपिण्डम् ॥ १६ ॥ प्रतिपिण्डं बहुवचनात्त्रीणि-त्रीणि सूत्राणि उपास्यति पिण्डानामुपरि निदधातीत्यर्थः ।

ऊर्णादशा वा ॥ १७ ॥ ऊर्णा मेषरोमाणि तन्निर्मितवस्त्रदशा वा ब-

---

१) यथावनेजनं कृतम् पितृतीर्थेन लेखामूलमध्याग्रेषु Mahâd. २) अन्नमिति चाध्याहारः Karka. ३) अन्नमित्यध्याहारान्ते Mahâd. ४) पूर्ववदिति उदपात्रेणापसव्येन यज्ञमानस्य पितृप्रभृति त्रीनवनेज्य · भूमौ वा · नमो व इत्यारभ्य पितरो देष्म इत्यन्तेन Mah. विस्रंसनोपदेशात्पूर्वमेव नीविमत्परिधानम् । प्रतिनमस्कारं वाञ्जलिकरणम् षट् कृत्वो नमस्करोतीति वचनात् (२.४.२.२४) · षट्कृत्वो नमस्करोतीति सूत्रकारानुपदेशान्नेति चेत् स्यात् महापितृयज्ञऽउक्तत्वात् (५.१.२५) षड्ठा-नमस्करोतिश्रुतेश्च तुल्यत्वात् (२.६.१.४२) Karka.